NEDERLANDS

Lezen

KO	L4	L6
De kleuters kunnen 1.1.1 rijm herkennen, rijmwoorden bedenken en woorden in klankgroepen verdelen (fonologisch bewustzijn). 1.1.2 een bepaalde klank in gesproken woorden op verschillende posities herkennen (fonemisch bewustzijn). 1.1.3 een variatie aan klanken in mk-, km- en mkm-woorden onderscheiden (fonemisch bewustzijn). 1.1.4 minimum 15 letters (korte, lange, tweetekenklinkers en medeklinkers) herkennen door de bijbehorende klank uit te spreken (klanktekenkoppeling).	**De leerlingen kunnen** 1.1.1 woorden lezen met behulp van inzicht in de morfologische opbouw. 1.1.2 accuraat en geautomatiseerd lezen (vlot lezen). 1.1.3 teksten accuraat, met gepast tempo en met intonatie lezen (vloeiend lezen). 1.1.4 teksten en boeken lezen met aandacht en doorzettingsvermogen. 1.1.12 tonen dat ze de volgende tekstconventies begrijpen: gebruik van interpunctie, hoofdletters, structuuraanduiders (verwijs-, verbindings- en signaalwoorden), titels, tussentitels en alinea's.	**De leerling kan** 1.1.1 onbekende woorden lezen met behulp van inzicht in de morfologische opbouw en kennis van leenwoorden. 1.1.2 teksten expressief lezen.

Vlot en vloeiend lezen

Fonologisch en fonemisch bewustzijn

MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
					Fonologisch bewustzijn									
KO 1.1.1			NL.001		Herkennen eenvoudige eindrijm. **MIA** *Eindrijm:* via rijmpjes en versjes **Voorbeelden** *Eenvoudige eindrijm:* kat-mat, koe-moe									
KO 1.1.1		NL.513	NL.002		Herkennen rijm. **Te hanteren begrippen** het rijm, rijmen									
KO 1.1.1	NL.013 NL.014 NL.516		NL.003		Passen rijm toe.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					MIA *Toepassen:* • Rijmt het of rijmt het niet? • Zoek bij elkaar wat rijmt. Zoek de rijmende woorden. • ontbrekende zinnen en woorden aanvullen • zelf rijm bedenken **Voorbeelden** *Rijmt het of rijmt het niet?:* (a) boom-tak, zak-tak; b) kok-pot, kok-rot *Zoek bij elkaar wat rijmt:* (a) maan-haan-ster-kip; b) maan-haan-schaap-man									
KO 1.1.1			NL.004		Herkennen klankgroepen in woorden. **MIA** *Klankgroepen:* in korte woorden **Voorbeelden** *Klankgroepen in woorden:* in korte woorden: ‘fo-to’, ‘ba-llen’									
KO 1.1.1	NL.514		NL.005		Herkennen klankgroepen in woorden. **MIA** *Klankgroepen:* in langere woorden **Te hanteren begrippen** het woord, de klankgroep **Voorbeelden** *Klankgroepen in woorden:* in langere woorden: ‘fo-to-toe-stel’, ‘re-gen-boog’									
KO 1.1.1	NL.516		NL.006		Verdelen een woord in klankgroepen.									
KO 1.1.1	NL.516		NL.007		Voegen klankgroepen samen tot een woord.									
KO 1.1.2	NL.546		NL.008		Zeggen klanken, een reeks woorden of een zin op. **MIA** *Opzeggen:* Herhalen van wat de leraar of een kleuter voorzegt: trainen van het auditief geheugen.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

PBD-GO!

					Klanken: • met aandacht voor de uitspraak *Een reeks woorden:* • 2 tot 4 woorden *Een zin:* • een eenvoudige, korte zin nazeggen • een korte zin aanvullen **Voorbeelden** *Opzeggen:* woordenrij onthouden en herhalen; onthoudspel zoals "Ik ga op reis en neem mee..."; "Appel, banaan, peer." Luister nu goed, wat ontbreekt: "Appel, peer"; Als je /oe/ hoort, sta je recht, als je /ie/ hoort handen omhoog en als je /ee/hoort ga je op je hurken zitten.									
					Fonemisch bewustzijn								
KO 1.1.2		MV.009	NL.009		Onderscheiden klanken. **MIA** *Klanken:* sterk contrasterende klanken **Voorbeelden** *Sterk contrasterende klanken onderscheiden:* • De leraar laat twee sterk contrasterende klanken horen: “ssss” (slang) en “rrrr” (motor). Als de slang sist (“sss”) bewegen de kinderen als een slang. Als de motor rijdt (“rrr”) bewegen ze als een motor. • De leraar vertelt een kort verhaaltje met veel “aaah” en “oooh”-uitroepen. Bij “aaah” doet de leraar samen met de kinderen de mond wijd open, bij “oooh” vormt iedereen met de handen een “toeter” rond de mond.									
KO 1.1.2 KO 1.1.3	MV.010		NL.010		Herkennen verschillen en overeenkomsten tussen twee gesproken klanken in woorden. **Te hanteren begrip** de klank								

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

PBD-GO!

KO 1.1.2 KO 1.1.3	MV.010		NL.011		Herkennen klanken in woorden. **MIA** *Herkennen:* aangeven of een klank wel of niet voorkomt in een woord *Woorden:* • MK-woorden • KM-woorden • MKM-woorden									
KO 1.1.2 KO 1.1.3	NL.002 NL.019 NL.020 NL.516		NL.012		Onderscheiden de beginklank in woorden. **MIA** *Onderscheiden:* De beginklank in het woord horen en onderscheiden van andere klanken (auditieve discriminatie). *Woorden:* • MK-woorden • KM-woorden • MKM-woorden **Voorbeeld** *Beginklank onderscheiden:* • Sorteren op beginklank (M – mand, muts, mama) • “Wat klinkt hetzelfde, wat klinkt anders?” (maan-maan, mees-lees)									
KO 1.1.2 KO 1.1.3	NL.002 NL.019 NL.020 NL.516		NL.013		Onderscheiden de eindklank in woorden. **MIA** *Onderscheiden:* De eindklank in het woord horen en onderscheiden van andere klanken (auditieve discriminatie). *Woorden:* • MK-woorden • KM-woorden • MKM-woorden **Voorbeeld** *Eindklank onderscheiden:* • Sorteren op eindklank (M – oom, bloem, lam)									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					• “Wat klinkt hetzelfde, wat klinkt anders?” (boom-boos, lam-lam)									
KO 1.1.2 KO 1.1.3	NL.002 NL.021 NL.022 NL.514 NL.516		NL.014		Onderscheiden klanken in woorden. **MIA** *Onderscheiden:* auditieve discriminatie: De klank in het woord horen en onderscheiden van andere klanken. *Woorden:* • MK-woorden • KM-woorden • MKM-woorden *Klanken in woorden:* • beginklank • middenklank • eindklank *Klanken:* Een variatie aan klanken **Te hanteren begrippen** vooraan, achteraan, in het midden **Voorbeelden** *Klanken in woorden:* • Wat hoor je vooraan in /vuur/? • Wat hoor je achteraan in /kaas/? • Wat hoor je in het midden in /kat/? • Wat hoor je vooraan in /ook/? • Wat hoor je in het midden in /reus/? • Wat hoor je vooraan in /ijs/?									
KO 1.1.3	NL.516		NL.015		Verdelen een woord in afzonderlijke klanken.									
KO 1.1.3	NL.516		NL.016		Voegen afzonderlijke klanken samen tot een woord.									
KO 1.1.2	NL.021 NL.022 NL.516		NL.017		Voeren klankbewerkingen uit in woorden. **MIA** *Klankbewerkingen:* • toevoeging van een klank									

PBD-Go! voorlopig goedgekeurd

PBD-Go!

					• weglating van een klank • vervanging van een klank **Voorbeelden** *Toevoeging van een klank:* Ik voeg vooraan een /b/ toe aan /oom/ en bekom /boom/. *Weglating van een klank*: /raap/ zonder /r/ is /aap/. *Vervanging van een klank*: Bij het woord /mat/ wissel ik de /m/ in voor een /l/. Zo vorm ik het woord /lat/.								
KO 1.1.1 KO 1.1.2 KO 1.1.3			NL.018		Tonen hun kennis van klanken in verschillende contexten. **Voorbeelden** • Daniel luistert naar een versje en klapt telkens als hij een woord hoort dat met de klank /s/ begint, zoals slang, stoel en sok. • Abigail rijmt boom op room en legt uit dat ze dezelfde klankgroep achteraan hoort.								
Letters													
MD/GO!	🚩	🔗	**Nr.**	E/B/G	**Leerlijn**	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
					Klanktekenkoppeling (alfabetisch principe)									
KO 1.1.4	NL.012 NL.013 NL.177	NL.126	NL.019		Herkennen voor hen belangrijke letters. **Te hanteren begrippen** het woord, de letter **Voorbeelden** *Belangrijke letters:* • Letters herkennen in woorden die ze vaak tegenkomen. • Letters herkennen in woorden die steeds in een letterlijke herhaling in een prentenboek voorkomen.								
KO 1.1.4	NL.012 NL.013 NL.177		NL.020		Verklanken voor hen belangrijke letters.								
KO 1.1.4	NL.014 NL.017 NL.514	NL.126	NL.021		Herkennen minstens vijftien letters. **MIA** *Herkennen:* • leesletters: kleine letter, hoofdletter • in verschillende verschijningsvormen								

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					Letters: • korte klinkers • lange klinkers • tweetekenklinkers • medeklinkers **Te hanteren begrippen** de klinker, de medeklinker								
KO 1.1.4	NL.014 NL.017		NL.022		Verklanken minstens vijftien letters. **MIA** *Verklanken:* • met correcte uitspraak • leesletters: kleine letter, hoofdletter								
L4 1.1.2			NL.023		Herkennen alle letters. **MIA** *Letters:* • leesletters: kleine letter, hoofdletter • schrijfletters: kleine letter, hoofdletter • in verschillende verschijningsvormen **Te hanteren begrippen** de korte klinker, de lange klinker, de tweetekenklinker, de medeklinker								
L4 1.1.2	NL.043 NL.178		NL.024		Verklanken alle letters. **MIA** *Letters:* • korte klinkers • lange klinkers • tweetekenklinkers • medeklinkers *Verklanken:* • leesletters: kleine letter, hoofdletter • schrijfletters: kleine letter, hoofdletter								
					Alfabet								
	LL.080		NL.025		Begrijpen het doel van het alfabet.								

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					MIA *Doel:* • alfabetisch rangschikken • alfabetisch opzoeken **Te hanteren begrippen** de letter, het alfabet									
			NL.026		Zeggen het alfabet op.									
	LL.080 NL.481		NL.027		Gebruiken het alfabet bij het opzoeken of rangschikken.									
KO 1.1.4 L4 1.1.2			NL.028		Tonen hun kennis van letters in verschillende leescontexten. **Voorbeelden** • In de kleuterklas wordt gewerkt rond het thema verkeer. In de bouwhoek ligt een doos met verkeersborden. Dario en Frieke bouwen samen een winkel. De parkeerplaatsen bij de winkel duiden ze aan met het verkeersbord waar de letter 'p' op staat. Zij weten dat dat de letter 'p' is van het woord 'parkeren'. • In de schoolbibliotheek staan de boeken alfabetisch gerangschikt. Yaro vindt snel een boek dat hij wil lezen door met behulp van het alfabet te zoeken. Wanneer hij het uit heeft gelezen kan hij het ook gemakkelijk op de juiste plek terugplaatsen door gebruik te maken van de alfabetische volgorde.									

Vlot lezen

MD/GO!	⚑	🔗	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
L4 1.1.2	NL.043 NL.178 NL.179		NL.029		Lezen klankzuivere woorden met één lettergreep. **Voorbeelden** *Klankzuivere woorden met één lettergreep:* pen, boos, juf, reus									
L4 1.1.2	NL.219		NL.030		Lezen lidwoorden. **MIA** *Lidwoorden:* de, het, een									
L4 1.1.2			NL.031		Lezen eenlettergrepige woorden. **MIA** *Eenlettergrepige woorden:* • eindigend op -d of -t • eindigend op -ng, -nk									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					• met klankgroep aai, ooi, oei									
L4 1.1.2	NL.501		NL.032		Lezen eenvoudige tweelettergrepige woorden. **MIA** *Eenvoudige tweelettergrepige woorden:* • niet samengestelde woorden • samengestelde woorden **Voorbeeld** *Eenvoudige tweelettergrepige samengestelde woorden:* kastdeur, voetbal									
L4 1.1.2	NL.211		NL.033		Lezen klankzuivere woorden met medeklinkerclusters vooraan of achteraan. **MIA** *Woorden met medeklinkerclusters:* • MKMM • MMKM • MMKMM • MMMKM • MKMMM *Medeklinkerclusters:* • inclusief sch-, -ch, -cht **Voorbeelden** *Woorden met een medeklinkercluster vooraan:* de kraan, de trap, de strik, het schaap *Woorden met een medeklinkercluster achteraan:* de poort, de berg, de herfst, de dag, mol lacht, beer zegt									
L4 1.1.2			NL.034		Lezen verkleinwoorden.									
L4 1.1.2	NL.234 NL.519		NL.035		Lezen woorden met een hoofdletter.									
L4 1.1.1 L4 1.1.2	NL.220 NL.221 NL.222		NL.036		Lezen woorden met een doffe e klank. **MIA** *Woorden met een doffe e:* • in een onbeklemtoonde lettergreep achteraan • met voorvoegsel ge-, be-, ver- • met achtervoegsel -ig, -lijk									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

L4 1.1.2	NL.214		NL.037		Lezen woorden met specifieke lettercombinaties. **MIA** *Specifieke lettercombinaties:* • eeuw, ieuw en uw • eindigend op -b, -p									
L4 1.1.2			NL.038		Lezen woorden met gesloten lettergrepen.									
L4 1.1.2			NL.039		Lezen woorden met open lettergrepen. **Te hanteren begrip** de lettergreep									
L4 1.1.2			NL.040		Lezen frequente woorden waarin specifieke letters en lettercombinaties afwijkend worden uitgesproken. **Voorbeelden** *Afwijkende uitspraak:* • politie (t als s) • bureau (eau als oo)									
L6 1.1.1	NL.064 NL.223 NL.224 NL.225 NL.230		NL.041		Lezen frequente leenwoorden. **Te hanteren begrip** het leenwoord **Voorbeelden** *Frequente leenwoorden:* restaurant, computer									
L6 1.1.1	NL.232 NL.233		NL.042		Lezen vaak voorkomende afkortingen. **Voorbeelden** *Vaak voorkomende afkortingen:* • *EU lezen als 'Europese Unie'* • *p.7 lezen als 'pagina 7'*									
L4 1.1.2		NL.024	NL.043		Lezen gekende letters en woorden in eenvoudige zinnen aan een gepast tempo.									
L4 1.1.2	NL.519 NL.520 NL.521		NL.044		Lezen zinnen*. **MIA** *Zinnen:* • zinslengte: van 1 tot ongeveer 8 woorden • één zin per regel • zowel kleine letters als hoofdletters									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					• enkelvoudige zinnen • korte samengestelde zinnen met ‘en’, ‘maar’ • leestekens punt, uitroepteken en vraagteken **in een variatie aan teksten*									
L4 1.1.2	NL.521 NL.522		NL.045		Lezen zinnen*. **MIA** *Zinnen:* • zinslengte: van 1 tot ongeveer 12 woorden • korte zinnen die betekenisvol zijn afgebroken en doorlopen op de volgende regel • samengestelde zinnen • met klankzuivere en niet-klankzuivere één- en meerlettergrepige woorden • leestekens komma, aanhalingstekens en dubbel punt • leesgedrag afstemmen op leestekens punt, uitroepteken en vraagteken **in een variatie aan teksten*									
L4 1.1.2	NL.052 NL.053 NL.522		NL.046		Lezen zinnen*. **MIA** *Zinnen:* • zinslengte: van 1 tot ongeveer 16 woorden • lange zinnen met woordgroepen die kunnen doorlopen over de regels heen • leesgedrag afstemmen op leestekens komma, aanhalingstekens en dubbel punt **In een variatie aan teksten*									
L4 1.1.2	NL.052 NL.053		NL.047		Lezen zinnen*. **MIA** *Zinnen:* • zinslengte: van 1 tot ongeveer 20 woorden • zinnen beginnen niet meer noodzakelijk op een nieuwe regel • alle soorten woorden komen aan bod *Lezen:* accuraat en geautomatiseerd **In een variatie aan teksten*									
Vloeiend lezen														

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

MD/GO!	⚑	🔗	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
L4 1.1.2			NL.048		Herkennen bij het lezen woordgroepen in een zin als eenheid.									
L4 1.1.3			NL.049		Lezen woordgroepen in een zin als eenheid met hantering van de leesboog.									
L4 1.1.2 L4 1.1.3	NL.359 NL.361		NL.050		Lezen woorden verstaanbaar en accuraat. **MIA** *Accuraat:* • correcte uitspraak versus spellingsuitspraak *Verstaanbaar:* • articulatie **Voorbeeld** *Correcte uitspraak versus spellingsuitspraak:* • De normale uitspraak van pannenkoek is [panəkoek]. Als je een [n] uitspreekt is dat een spellinguitspraak. • Lezen woorden eindigend op -lijk met de juiste uitspraak zoals het woord /natuurlijk/, [natuurlək].									
L4 1.1.2 L4 1.1.3			NL.051		Lezen het woord met intonatie. **MIA** *Intonatie:* met gepaste klemtoon									
L4 1.1.3 L4 1.1.12	NL.046 NL.047 NL.360 NL.366		NL.052		Illustreren lezen met intonatie. **MIA** *Intonatie:* • met gepaste klemtoon • met behulp van lees- en woordtekens • in functie van de inhoud van de tekst									
L4 1.1.3 L4 1.1.12	NL.046 NL.047 NL.360 NL.361		NL.053		Lezen de zin met intonatie. **MIA** *Intonatie:* • met gepaste klemtoon • met behulp van lees- en woordtekens • in functie van de inhoud van de tekst									
L6 1.1.2	NL.363		NL.054		Illustreren lezen met expressie. **MIA**									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					Expressie: • gepast volume • gepast tempo • natuurlijkheid • emotionaliteit									
L6 1.1.2			NL.055		Lezen met het gepaste volume.									
L6 1.1.2			NL.056		Lezen teksten in het gepaste tempo.									
L6 1.1.2			NL.057		Lezen met natuurlijkheid en emotionaliteit. **MIA** *Natuurlijkheid en emotionaliteit:* • Spreken bij het luidop lezen van teksten op dezelfde manier als bij een gewoon gesprek. (natuurlijkheid) • Laten het verschil horen tussen een dialoog en een beschrijving. (natuurlijkheid) • Geven uitdrukking aan beelden, gevoelens en gedachten. (emotionaliteit)									
Leestechnieken														
MD/GO!	⚑	🔗	**Nr.**	**E/B/G**	**Leerlijn**	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
					Decoderen									
L4 1.1.1 L4 1.1.2	NL.019 NL.021		NL.058		Lezen frequent voorkomende woorden met behulp van de visuele woordvorm. **Voorbeelden** *Lezen met behulp van visuele woordvorm:* • directe woordherkenning zoals de eigen naam • woordherkenning op basis van de eerste letter, dikwijls in combinatie met een afbeelding									
L4 1.1.1 L4 1.1.2			NL.059		Herkennen verschillende leestechnieken. **MIA** *Leestechnieken:* • elementaire leeshandeling • lezen met behulp van klankclusters en spellingspatronen • lezen met behulp van morfologische analyse									
L4 1.1.2			NL.060		Gebruiken de elementaire leeshandeling bij het lezen van nieuwe woorden. **MIA** *Elementaire leeshandeling:* • De letters in een woord verklanken in de juiste volgorde. • De juiste volgorde van de klanken onthouden. • De klanken samenvoegen tot een woord.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					• Het nieuwe woord betekenis geven. **Voorbeelden** *Elementaire leeshandeling:* • /mmmaaannn/, /maan/ • /lllijijijmmm/, /lijm/									
L4 1.1.2			NL.061		Gebruiken klankclusters en spellingspatronen bij het lezen. **MIA** *klankclusters en spellingspatronen:* • combinaties van medeklinkers • combinaties van zowel klinkers als medeklinkers • vaste lettercombinaties **Voorbeelden** *klankclusters en spellingspatronen bij het lezen:* • Lettercombinaties worden herkend en in één keer gelezen: /z/, /eep/, /zeep/, /st/, /ap/, /stap/ (als gevolg van automatisering van de elementaire leeshandeling). • Cluster: str, spr, kl • Spellingpatroon: ak, open, aan • Vaste lettercombinaties: aai, ooi									
L4 1.1.2			NL.062		Gebruiken de visuele woordvorm bij het lezen. **MIA** *Visuele woordvorm:* de woordvorm en de bijhorende klankvorm is in het geheugen opgeslagen, als gevolg van automatisering van de elementaire leeshandeling									
L4 1.1.1 L4 1.1.2 L6 1.1.1			NL.063		Gebruiken morfologische analyse bij het lezen. **MIA** *Morfologische analyse:* Het woord opdelen aan de hand van betekenisvolle lettercombinaties. **Voorbeelden** *Morfologische analyse:* • Herkennen direct woorddelen in een woord zoals /voet/ en /bal/ in /voetbal/ (als gevolg van automatisering van de elementaire leeshandeling).									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					• Herkennen betekenisvolle lettercombinaties zoals /ge/,/knoei/, /geknoei/; /ver/, /geven/, /vergeven/ (als gevolg van automatisering van de elementaire leeshandeling).									
L6 1.1.1	NL.041 NL.230		NL.064		Lezen onbekende woorden. **MIA** *Lezen:* • met behulp van inzicht in de morfologische opbouw • met behulp van kennis van leenwoorden **Voorbeelden** *Morfologische opbouw:* • indrukwekkend = samenstelling van indruk (in + druk) en het afgeleide woord wekkend (werkwoord wekken + achtervoegsel -end). betekenis: iets dat indruk wekt. • verdedigingsmiddel = afleiding van het werkwoord verdedigen, verdediging (verdedig + -ing), gevolgd door een samenstelling met middel. De -s- is een tussenklank (verbindings-s). • verstandshuwelijk = samenstelling van verstand en huwelijk, verbonden door een tussen-s. betekenis: een huwelijk gebaseerd op verstandelijke overwegingen. • desinformatie = afleiding met het voorvoegsel des- ('verkeerd', 'misleidend') en het zelfstandig naamwoord informatie. betekenis: opzettelijk misleidende informatie. *Leenwoorden:* multifunctioneel, telecommunicatie, treinconducteur, infantiel, artificieel									
					Zelfcorrectie									
L4 1.1.2 L4 1.1.3 L4 1.1.4	LL.055 NL.290 NL.396		NL.065		Verbeteren eigen fouten bij het lezen. **MIA** *Verbeteren:* met behulp van: • leestechnieken • afbeeldingen • aanwijzingen van anderen									
L4 1.1.2 L4 1.1.3 L4 1.1.4	NL.290 NL.396 NL.398 NL.522	LL.053	NL.066		Verbeteren zichzelf wanneer een woord of een regel niet of foutief gelezen is. **MIA** *Verbeteren:* met behulp van:									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					• de inhoud van de tekst • kennis van woord- en leestekens									
L4 1.1.2 L4 1.1.3 L4 1.1.4	NL.375 NL.398 LL.053 LL.054		NL.067		Verbeteren zichzelf qua intonatie en expressie.									
L4 1.1.4		LL.066	NL.068		Reflecteren over hoe accuraat de eigen leesvaardigheid is.									
L4 1.1.2 L4 1.1.3 L4 1.1.4	NL.398	LL.054	NL.069		Tonen na reflectie verbeteringen in een volgende leesbeurt.									

KO	L4	L6
De kleuters kunnen 1.1.5 de betekenis van eenvoudige visuele boodschappen begrijpen. 1.1.6 expliciete informatie over de situatie, de gevoelens, de personages en perspectiefname uit voorgelezen teksten halen. 1.1.7 expliciete verbanden binnen een tekst verwoorden: oorzaak, gevolg, probleem en oplossing. 1.1.8 verbanden leggen tussen voorgelezen teksten en hun vakspecifieke kennis en voorkennis. 1.1.9 de belangrijkste gebeurtenissen uit een verhaallijn in eigen woorden navertellen. 1.3.4 op een voorgelezen verhaal reageren door voorspellingen te maken, vragen te stellen of verbanden te leggen met hun vakspecifieke kennis en voorkennis.	**De leerlingen kunnen** 1.1.5 expliciet vermelde informatie in teksten weergeven. 1.1.6 informatie uit een tekst combineren om tot een logische conclusie te komen. 1.1.7 verbanden leggen tussen teksten en hun vakspecifieke kennis en voorkennis. 1.1.8 beoordelen of de titel bij de tekst past. 1.1.9 verwoorden hoe de auteur denkt over het onderwerp van de tekst. 1.1.10 verwoorden hoe een tekst aansluit bij het leesdoel. 1.1.11 zich oriënteren op het lezen, tot begrip komen en het lezen bijsturen door aangeleerde leesstrategieën te gebruiken.	**De leerling kan** 1.1.3 expliciete en impliciete informatie uit een tekst combineren om tot een logische conclusie te komen. 1.1.4 verbanden leggen tussen teksten en zijn/haar vakspecifieke kennis en voorkennis. 1.1.5 vergelijken hoe verschillende auteurs denken over eenzelfde onderwerp. 1.1.6 beoordelen hoe een tekst zijn/haar standpunt wel of niet beïnvloedt. 1.1.7 zich oriënteren op het lezen, tot leesbegrip komen en het lezen bijsturen door indien nodig relevante leesstrategieën te selecteren en te gebruiken.

Tekstbegrip

Informatie selecteren en interpreteren

MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.3.4 KO 1.1.5 KO 1.1.6 KO 1.1.7 KO 1.1.8 KO 1.1.9	NL.112 NL.324 NL.325 NL.589		NL.070		Begrijpen (voor)gelezen teksten.* **MIA** *Begrijpen:* • eenvoudige visuele boodschappen • expliciete informatie • belangrijkste gebeurtenissen uit een verhaallijn									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					• reageren door vragen te stellen **een variatie aan teksten*									
KO 1.1.6	SV.001 SV.002 NL.324 NL.589		NL.071		Geven informatie uit een voorgelezen tekst weer. **MIA** *Informatie:* • de belangrijkste gebeurtenissen • de situatie • de gevoelens • de personages • de perspectiefname *Weergeven:* • in eigen woorden • door het uit te beelden • met behulp van concreet materiaal en/of afbeeldingen **Voorbeelden** *Perspectiefname:* • Het hoofpersonage in het voorgelezen verhaal huilt. De kleuters leven zich in in het verdriet van het hoofdpersonage. Ze leggen aan de leerkracht uit dat het personage verdrietig is omdat die zijn speelgoed kwijt is. • De leerkracht leest een verhaal voor dat verteld wordt vanuit het ik-perspectief: '… en plots hoorde ik een luide 'bonk'.' De kleuters weten dat het personage in een vreemd huis is binnengewandeld. Ze vertellen dat het hoofdpersonage denkt dat de deur is dichtgewaaid.									
KO 1.1.6	SV.002 SV.004	NL.325 NL.326	NL.072		Geven informatie uit een (voor)gelezen tekst weer. **MIA** *Informatie:* • de belangrijkste gebeurtenissen • de situatie • de gevoelens • de personages • de perspectiefname *Weergeven:* • in eigen woorden • met gebruik van taal uit de tekst									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

KO 1.1.9	NL.128 NL.589		NL.073		Begrijpen de verhaallijn van (voor)gelezen teksten*. ** een variatie aan teksten*									
KO 1.1.9	NL.589		NL.074		Geven de belangrijkste elementen uit een verhaallijn van (voor)gelezen teksten weer. **MIA** *Weergeven:* • in eigen woorden • in chronologische volgorde • met gebruik van taal uit de tekst *Belangrijkste elementen:* • hoofdpersonage(s) • hoofdgedachte									
L4 1.1.5 L4 1.1.7	NL.085 NL.256 NL.326 NL.590 NL.592		NL.075		Begrijpen gelezen teksten*. **MIA** *Begrijpen:* • expliciete informatie • hoofd- en bijzaken • hoofdgedachte • verbanden tussen voorgelezen tekst en vakspecifieke kennis en voorkennis • belangrijkste gebeurtenissen uit een verhaallijn **een variatie aan teksten*									
L4 1.1.5			NL.076		Geven informatie uit een gelezen tekst weer.									
L4 1.1.5	NL.256		NL.077		Geven hoofd- en bijzaken in gelezen teksten.									
L4 1.1.5	NL.592	NL.259	NL.078		Geven de hoofdgedachte uit gelezen teksten.									
KO 1.1.7	NL.112 NL.113 NL.352	NL.329	NL.079		Leiden relaties en verbanden af bij (voor)gelezen teksten*. **MIA** *Relaties en verbanden:* • oorzaak en gevolg • probleem en oplossing **een variatie aan teksten*									
L4 1.1.6	NL.114 NL.116 NL.135		NL.080		Leiden relaties en verbanden af bij gelezen teksten*.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

	NL.330				**MIA** *Relaties en verbanden:* • oorzaak en gevolg • probleem en oplossing • middel-doel • deel-geheel • tussen hoofdpersonen en nevenpersonages **een variatie aan teksten*									
L4 1.1.6	NL.114 NL.116		NL.081		Leiden logische conclusies af uit gelezen teksten*. **MIA** *Logische conclusies afleiden:* door informatie uit de tekst te combineren **een variatie aan teksten*									
L6 1.1.3	NL.114 NL.327 NL.331		NL.082		Leiden impliciete boodschappen in een gelezen tekst* af. **MIA** *Impliciete boodschappen afleiden:* aanwijzingen identificeren, verbindingen maken, conclusies trekken **Voorbeelden** *Impliciete boodschappen afleiden:* • In het verhaal zegt het hoofdpersonage 'Oef! Deze doos is zwaar'. Wat hij niet zegt tegen de nevenpersonages is dat die graag hulp zou krijgen bij het dragen van de doos. • 'Fietsen is niet alleen goed voor het milieu, maar ook voor de gezondheid. Toch blijven veel ouders kiezen voor de auto, vooral op regenachtige dagen of wanneer ze haast hebben.': In deze passage uit de tekst wordt impliciet gezegd dat het beter zou zijn als ouders hun kinderen vaker met de fiets naar school laten gaan. **een variatie aan teksten*									
L6 1.1.3	NL.117		NL.083		Leiden logische conclusies af uit gelezen teksten*. **MIA** *Logische conclusies afleiden:* impliciete en expliciete informatie uit de tekst te combineren **een variatie aan teksten*									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

Informatie kritisch verwerken

MD/GO!	⚑	🔗	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.1.8	NL.113 NL.352 LL.024	NL.334	NL.084		Maken verbindingen tijdens het luisteren naar of lezen van teksten. **MIA** *Verbindingen:* • tussen de tekst en eigen ervaringen • tussen de tekst en vakspecifieke (voor)kennis									
L4 1.1.7 L6 1.1.4	NL.075 NL.115 NL.116 NL.335 LL.025		NL.085		Maken verbindingen tijdens het lezen van teksten. **MIA** *Verbindingen:* • tussen de tekst en eigen ervaringen • tussen de tekst en vakspecifieke (voor)kennis • tussen passages uit de tekst									
L4 1.1.8	NL.130		NL.086		Bepalen of de titel bij de tekst past.									
L4 1.1.6	NL.577		NL.087		Herkennen werkelijkheid en fantasie. **MIA** *Herkennen:* bij (voor)gelezen teksten									
L4 1.1.6	NL.577		NL.088		Reflecteren over werkelijkheid en fantasie bij (voor)gelezen teksten.									
L4 1.1.6	NL.120 NL.578 NL.581		NL.089		Onderscheiden fictie en non-fictie bij gelezen teksten. **Te hanteren begrippen** fictie, non-fictie									
L4 1.1.6 L6 1.1.3	NL.332 NL.440 GE.144		NL.090		Herkennen feiten en meningen. **MIA** *Herkennen:* in gelezen teksten **Te hanteren begrippen** de mening, het feit									
L6 1.1.3	NL.333 NL.438 GE.144 GE.145		NL.091		Onderscheiden feiten en meningen in gelezen teksten.									
L4 1.1.9	NL.115 NL.339		NL.092		Verwoorden het standpunt van de auteur.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					MIA *Standpunt:* over het onderwerp van de tekst									
			NL.093		Geven een onderbouwde beoordeling over de standpunten van de auteur. **MIA** *Onderbouwde beoordeling*: argumenten uit de tekst									
L4 1.1.10	NL.102 NL.581 NI.583		NL.094		Verwoorden hoe een tekst aansluit bij het leesdoel.									
L4 1.1.10	LL.082 LL.083 NL.105		NL.095		Herkennen de bruikbaarheid van gelezen teksten in functie van het leesdoel.									
L6 1.1.5	NL.341 BU.146		NL.096		Analyseren standpunten en boodschappen uit verschillende teksten over hetzelfde onderwerp. **MIA** *Verschillende teksten:* • teksten van verschillende auteurs • verschillende teksten van dezelfde auteur									
	LL049 NL.266		NL.097		Vatten informatie uit verschillende bronnen over hetzelfde onderwerp samen.									
L6 1.1.6	NL.602 NL.604 NL.605		NL.098		Geven eigen gedachten en meningen weer over teksten. **MIA** *Gedachten en meningen:* • over de vorm • over de inhoud *Weergeven:* • onderbouwd met informatie uit de tekst									
	NL.388 NL.605		NL.099		Onderbouwen hun mening op basis van vergelijking van verschillende bronnen.									
L6 1.1.6			NL.100		Reflecteren over de invloed van de gelezen tekst op de eigen mening. **MIA** *Reflecteren over de invloed van de gelezen tekst op de eigen mening:* • relatie tussen zender en ontvanger • houding van de zender ten opzichte van de ontvanger en omgekeerd									
L6 1.1.4 L4 1.1.7			NL.101		Reflecteren over de kennis die de gelezen tekst opleverde.									
	IT.057	LL.083	NL.102		Herkennen de betrouwbaarheid van bronnen bij gelezen teksten.									

PBD-GO officieel goedgekeurd

	GE.118				**MIA** *Betrouwbaarheid van bronnen herkennen:* • Wie is de auteur? • Wat is de datum? • Waarom schrijft de auteur dit?									
Leesproces sturen met behulp van strategieën														
MD/GO!	⚑	🔗	**Nr.**	E/B/G	**Leerlijn**	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
					Sturings- en herstelstrategieën (metacognitief) bij lezen									
L4 1.1.11	NL.318 NL.343		NL.103		Herkennen sturingsstrategieën bij het beluisteren van voorgelezen teksten. **MIA** *Sturingsstrategieën:* • actualiseren van kennis en woordenschat • actief luisteren aan de hand van luisterstrategieën									
L4 1.1.11	NL.344		NL.104		Gebruiken sturingsstrategieën bij het beluisteren van voorgelezen teksten.									
L4 1.1.11	NL.348 LL.068		NL.105		Beschrijven sturingsstrategieën bij het lezen van teksten. **MIA** *Sturingsstrategieën:* • leesdoel bepalen • oriëntatie op de tekst • actualiseren van kennis en woordenschat • actief lezen door toepassen van leesstrategieën • controleren van begrip • toepassen van herstelstrategieën • controle bereiken leesdoel **Te hanteren begrippen** de controle, het leesdoel, het begrip									
L4 1.1.11	NL.349 LL.069		NL.106		Passen sturingsstrategieën toe bij het lezen van teksten.									
L4 1.1.11 L6 1.1.7	NL.350 LL.025		NL.107		Stemmen hun manier van lezen af op het leesdoel. **MIA** *Manieren van lezen:* • globaal lezen • intensief lezen • kritisch lezen									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

L4 1.1.11 L6 1.1.7	LL.082 LL.083 NL.604 NL.605		NL.108		Reflecteren over de keuze van zelf gekozen gelezen teksten in functie van het leesdoel.									
			NL.109		Duiden de invloed van eigen voorkennis en identiteit op de interpretatie van teksten. **Voorbeelden** • Bodhi weet al veel over de ruimte en zegt: 'Wanneer ik een verhaal lees dat zich in de ruimte afspeelt, kan ik me gemakkelijk voorstellen hoe de ruimte eruitziet.' • Sara is sportief en speelt voetbal in haar vrije tijd. Ze zegt: 'Ik vind het stom dat in de meeste verhalen over voetbal de hoofdpersonages jongens zijn.' • Bashir is moslim. Hij las een boek waarin het hoofdpersonage ook een moslim is en zegt: 'Ik herken mezelf helemaal in Omar, het hoofdpersonage!'									
L4 1.1.11 L6 1.1.7	NL.345 LL.058 LL.068		NL.110		Illustreren herstelstrategieën bij het lezen. **MIA** *Herstelstrategieën:* • Een stukje opnieuw lezen, langzamer. • Een stukje hardop lezen. • Een stukje verder lezen, wordt het dan duidelijk? • Naar de illustraties kijken, wordt het dan duidelijk? • Helpt het om een leesstrategie toe te passen? • Hulp vragen als je er echt niet uitkomt. **Te hanteren begrippen** hardop, de illustratie, opnieuw, langzamer, verder, de hulp									
L4 1.1.11 L6 1.1.7	NL.346 LL.058 LL.068		NL.111		Passen herstelstrategieën toe.									
					Leesstrategieën (cognitief)									
KO 1.3.4 L4 1.1.11	NL.079 NL.352 LL.016	LL.047	NL.112		Herkennen leesstrategieën bij (voor)gelezen teksten. **MIA** *Leesstrategieën:* • voorspellen • vragen stellen • visualiseren • verbinden									
KO 1.3.4 L4 1.1.11	NL.079 NL.084 NL.353 LL.016	LL.050	NL.113		Gebruiken leesstrategieën bij (voor)gelezen teksten.									

PBD-GO! werd goedgekeurd

L4 1.1.11	NL.080 NL.082 NL.354 LL.068	LL.048	NL.114		Beschrijven leesstrategieën bij het lezen van teksten. **MIA** *Beschrijven:* Welke strategie zet ik wanneer in en waarom? *Leesstrategieën:* • voorspellen • vragen stellen • visualiseren: mentale beelden en zintuigelijke gewaarwordingen • verbinden • samenvatten • afleiden **Te hanteren begrippen** voorspellen, vragen stellen, visualiseren, verbinden, samenvatten, afleiden **Voorbeelden** *Visualiseren:* • Terwijl je leest speelt er zich een film af in je hoofd. • Bij het lezen van een tekst over een heerlijk geurende en mooi versierde taart, beelden de leerlingen zich in hoe de taart smaakt.									
L6 1.1.7	NL.092	LL.068	NL.115		Beschrijven de best passende leesstrategie(ën) bij het begrijpend lezen van teksten. **MIA** *Selecteren:* • Wanneer de leesstrategie inzetten? • Waarom de leesstrategie inzetten? • Welke leesstrategie inzetten?									
L4 1.1.11	NL.080 NL.089 NL.092 NL.355 LL.016	LL.069	NL.116		Passen leesstrategieën toe bij het lezen van teksten.									
L6 1.1.7	NL.356	LL.069	NL.117		Selecteren leesstrategieën bij het lezen van teksten.									
L4 1.1.11 L6 1.1.7	LL.053 LL.054		NL.118		Reflecteren over het eigen gebruik van leesstrategieën.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

KO	L4	L6
De kleuters kunnen 1.1.10 tonen dat ze de volgende tekstconventies begrijpen: inzicht in leesrichting, onderscheid tekst en beeld, congruentie tussen tekst en beeld. 1.1.11 tonen dat teksten een doel hebben: iets onthouden, iets doen, genieten.	**De leerlingen kunnen** 1.1.12 tonen dat ze de volgende tekstconventies begrijpen: gebruik van interpunctie, hoofdletters, structuuraanduiders (verwijs-, verbindings- en signaalwoorden), titels, tussentitels en alinea's. 1.1.13 tonen dat ze doelen van teksten herkennen aan de hand van tekstkenmerken. < bv. instructies geven via een stappenplan, genieten van een gedicht >	**De leerling kan** 1.1.8 tonen dat hij/zij de volgende tekstconventies begrijpt: index, inhoudsopgave, legende, tabellen en figuren. 1.1.9 doelen van teksten analyseren aan de hand van tekstkenmerken. < bv. een publiek activeren via een reclametekst, informeren via een nieuwsbericht >

Tekstconventies en tekst-/verhaalstructuur

MD/ GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
L4 1.1.13	NL.299 NL.587 NL.588 NL.590		NL.119		Herkennen een grote variatie aan teksttypes. **Voorbeelden** *Teksttypes:* instructie, recept, handleiding, schema, flyer, boekbespreking, e-mail, liedjestekst, gedicht, verhaal, formulier, verslag, artikel, opinietekst, historische bronnen									
L4 1.1.13 L6 1.1.9	NL.089 NL.136 NL.277 NL.278 NL.281		NL.120		Verwoorden het doel van een teksttype bij het lezen. **MIA** *Doel:* informeren, mening vertellen, gevoelens tot uitdrukking brengen, overtuigen, aansporen, amuseren, raad geven, waarschuwen **Te hanteren begrippen** informeren, mening vertellen, gevoelens tot uitdrukking brengen, overtuigen, aansporen, amuseren, adviseren, waarschuwen									
KO 1.1.10			NL.121		Begrijpen de leesrichting. **MIA** *Leesrichting:* van links naar rechts, van boven naar beneden, van voor naar achter									
KO 1.1.10			NL.122		Volgen tijdens het voorlezen de leesrichting en paginawisseling.									
KO 1.1.10	NL.149		NL.123		Duiden het principe van leesrichting. **MIA** *Leesrichting:*									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					van links naar rechts, van boven naar beneden, van voor naar achter									
KO 1.1.10	NL.250		NL.124		Herkennen het verschil tussen tekst en beeld. **MIA** *Verschil tussen:* • symbolen • pictogrammen • afbeeldingen • letters en andere tekens									
KO 1.1.10	NL.251		NL.125		Begrijpen de congruentie tussen tekst en beeld. **Voorbeelden** *Congruentie:* • de tekening in het prentenboek laat precies zien wat de tekst zegt • de bewegingen bij een liedje ondersteunen de tekst. Bij het woord 'springen' springen de kleuters • afbeeldingen bij woordplaten									
KO 1.1.10	NL.019 NL.021 NL.250 WI.020 WI.025		NL.126		Onderscheiden letters als verschillend van andere symbolen. **MIA** *Letters:* in verschillende verschijningsvormen: leesletters, schrijfletters									
KO 1.1.11	NL.250		NL.127		Herkennen dat geschreven taal een communicatief en esthetisch doel heeft. **MIA** *Communicatief doel:* • Taal kan bewaard blijven. • Taal kan tijd en afstand overbruggen. • Taal kan gelezen worden. • Taal kan gebruikt worden om iets te onthouden. • Taal kan gebruikt worden om een boodschap over te brengen. • Taal kan gebruikt worden om iets te benoemen. • Taal kan gebruikt worden om een verhaal weer te geven. *Esthetisch doel:* • Taal kan gebruikt worden om van te genieten.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

L4 1.1.12	NL.07 3		NL.128		Illustreren dat verhalen een opbouw hebben.									
L4 1.1.12	NL.23 4 NL.24 3 NL.24 4 NL.51 9 NL.52 0 NL.52 1		NL.129		Begrijpen de functie van hoofdletters en interpunctie bij het lezen van een tekst. **MIA** *Functies van hoofdletters en interpunctie bij het lezen:* • De hoofdletter duidt het begin van een nieuwe zin aan. • De hoofdletter geeft een naam aan. • Het punt, uitroepteken en vraagteken duiden het einde van een zin aan. • Een uitroepteken geeft weer dat de tekst luid wordt gelezen. • Een vraagteken geeft weer dat een zin vragend wordt gelezen.									
L4 1.1.12	NL.08 6		NL.130		Herkennen vormelijke elementen van tekststructuur/verhaalstructuur.* **MIA** *Vormelijke elementen van tekststructuur/verhaalstructuur:* • de alinea • de titel • de tussentitel **Te hanteren begrippen** de alinea, de tussentitel, de titel ** Tekststructuur: informatieve teksten. Verhaalstructuur: verhalende teksten.*									
L4 1.1.12			NL.131		Herkennen elementen van tekststructuur/verhaalstructuur. **MIA** *Elementen van tekststructuur/verhaalstructuur:* • de regel • het begin • het midden • het slot **Te hanteren begrippen** de regel, het begin, het midden, het slot									
L6 1.1.8	NL.26 5		NL.132		Herkennen vormelijke elementen van tekststructuur/verhaalstructuur.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

	NL.298 NL.301 NL.302 NL.303 NL.307				**MIA** *Vormelijke elementen van tekststructuur/verhaalstructuur:* • de tekstopmaak • cursief • vet • hoofdstuk **Te hanteren begrippen** de tekstopmaak, cursief, vet, het hoofdstuk									
L6 1.1.8	LL.080		NL.133		Begrijpen vormelijke elementen van tekststructuur. **MIA** *Begrijpen:* • doel en gebruik *Vormelijke elementen van tekststructuur:* • de index • de inhoudsopgave • de legende • de tabellen • de figuren									
L4 1.1.13	NL.310	NL.119	NL.134		Illustreren het verband tussen tekststructuur/verhaalstructuur en teksttype. **Te hanteren begrippen** de tekst, het teksttype **Voorbeelden** *Verband tekststructuur en teksttype:* • Binnenkort gaat de klas naar een interactief museum. De leraar bracht een folder mee. De kinderen ontdekken zelf wat er allemaal te beleven valt door de folder te lezen. Het valt op dat elke activiteit wordt voorgesteld in een apart stukje tekst in de folder. Ze ontdekken de inkomprijs, het adres en de openingsuren achteraan op de folder. • Bij het lezen van een verslag van een activiteit merkt Tijl op dat er eerst een inleiding is over de activiteit en dat daarna de gebeurtenissen beschreven worden.									
L4 1.1.13 L6 1.1.9	NL.080 NL.138 NL.139		NL.135		Begrijpen de hoofdgedachte van een tekst aan de hand van inhoudelijke elementen van tekststructuur/verhaalstructuur. **MIA** *Inhoudelijke elementen van tekststructuur:*									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

	NL.140 NL.258 NL.260 NL.262 NL.265				• oorzaak-gevolgstructuur • chronologische opbouw • probleem-oplossingsstructuur • vergelijkende opbouw • beschrijvende opbouw *Inhoudelijke elementen van verhaalstructuur:* • begin (kennismaking: personages, situatie, plaats), midden (probleem en obstakels), slot (oplossing en afloop) • chronologische opbouw **Voorbeelden** *Oorzaak-gevolg:* In een tekst over de opwarming van de aarde lezen de leerlingen dat door de opwarming de ijskappen smelten en daardoor de zeespiegel stijgt. De hoofdgedachte in de tekst (oorzaak-gevolg) is: "de opwarming van de aarde zorgt voor een stijgende zeespiegel" *Chronologisch opbouw:* In een tekst over de levenscyclus van een vlinder leiden leerlingen aan de hand van de opeenvolgende chronologische stappen volgende hoofdgedachte af: "Het leven van een vlinder bestaat uit vier fases die elkaar opvolgen." *Probleem-oplossing:* In een tekst over het verkeer lezen de leerlingen over de toenemende verkeersonveiligheid en mogelijke oplossingen. De hoofdgedachte is: "Toenemend verkeer veroorzaakt gevaar voor voetgangers en fietsers, dus worden er maatregelen genomen." *Vergelijkende opbouw:* In een tekst over de verschillen en gelijkenissen tussen haaien en dolfijnen leiden leerlingen aan de hand van vergelijkende elementen volgende hoofdgedachte af: "Dolfijnen en haaien leven in zee maar verschillen sterk in bouw en ademhaling." *Beschrijvende opbouw:* In een tekst over het leven in een middeleeuwse stad leiden de leerlingen aan de hand van de verschillende beschrijvende elementen af dat de tekst beschrijft hoe een middeleeuwse stad eruitzag en hoe het leven daar georganiseerd was.									
L6 1.1.9	NL.120		NL.136		Analyseren de doelen van teksten aan de hand van tekststructuur/verhaalstructuur. **MIA** *Tekststructuur/verhaalstructuur:* • vormelijke elementen • inhoudelijke elementen									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

L4 1.1.12	NL.314 NL.372		NL.137		Herkennen samenhang in teksten. **MIA** *Samenhang:* woorden die de volgorde aanduiden **Voorbeelden** *Woorden die de volgorde aanduiden:* eerst, toen, daarna									
L4 1.1.12	NL.135 NL.315 NL.372 NL.487		NL.138		Herkennen samenhang in teksten aan de hand van structuuraanduiders. **MIA** *Structuuraanduiders:* • verwijswoorden: verwijzen naar andere woorden of woordgroepen in de tekst • signaal- en verbindingswoorden: verbinden zinnen of tekstdelen en geven aan wat voor verband er tussen die zinnen of tekstdelen bestaat. **Voorbeelden** *Verwijswoorden* "Lisa zocht haar potlood maar ze kon **het** nergens vinden" *Signaal- en verbindingswoorden:* • Oorzaak-gevolg: "Door de zware regenval trad de rivier buiten haar oevers **zodat** verschillende dorpen tijdelijk onbereikbaar waren." • Chronologisch: "**Toen** de eerste telescopen werden uitgevonden, konden mensen voor het eerst planeten bestuderen." • Probleem-oplossing: "De waterfilter werd aangepast **om** de kwaliteit **te** verbeteren." • Vergelijking:" De lynx beweegt geruisloos **net als** andere katachtigen die in bossen leven." • Beschrijving: "De stad heeft historische gebouwen, **onder andere** kerken en marktpleinen."									
L4 1.1.12 L6 1.1.9	NL.135 NL.315 NL.376		NL.139		Begrijpen de betekenis van structuuraanduiders. **MIA** *Structuuraanduiders:* • verwijswoorden • signaal- en verbindingswoorden **Te hanteren begrip** de structuuraanduider									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd

					Voorbeelden *Signaal- en verbindingswoorden:* • Oorzaak-gevolg: “Veel mensen rijden met de wagen **dus** stijgt de luchtvervuiling aanzienlijk.” • Chronologisch: “Hij oefende elke dag **dus** werd hij beter in piano spelen..” • Probleem-oplossing: “Sommige leerlingen hebben moeite met concentratie **en daarom** bieden scholen stilteplekken aan.” • Vergelijking:” De tijger jaagt in het donker **terwijl** de leeuw meestal overdag jaagt.” • Beschrijving: “Sommige vlinders hebben bijzondere patronen **bijvoorbeeld** stippen of strepen”									
L4 1.1.12	NL.135 NL.315		NL.140		Herkennen de invloed van zinsconstructies en tekststructuur/verhaalstructuur op het tekstbegrip bij het lezen. **MIA** *De invloed van zinsconstructies en tekststructuur/verhaalstructuur:* • Korte concrete zinnen geven duidelijk de boodschap weer. • Zinnen met structuuraanduiders geven een oorzaak-gevolg, chronologie, probleem-oplossing, vergelijking of beschrijving weer. • In een informatieve tekst geven tussentitels bij alinea’s kort weer welke informatie in die alinea over het onderwerp zal gegeven worden. **Te hanteren begrip** de redenering									
L6 1.1.8			NL.141		Tonen hun kennis van tekstconventies in verschillende contexten. **Voorbeelden** • Thijs kan goed voorlezen. Dat komt omdat hij tijdens het lezen goed kijkt naar de leestekens. Zo weet hij wanneer hij moet ademhalen, de zinnen moet splitsen, even moet wachten enzovoort. • Amina en Leyla lezen samen in een boek. Ze lezen om de beurt een zin. Daarbij kijken ze goed naar de hoofdletters en de leestekens. Zo weten zij waar de zin begint en waar die stopt.									

PBD-GO! voorlopig goedgekeurd